

Suomen vesiensuojelun keskusliiton lausunto

Vesilain muuttamista koskevaan luonnokseen (ns. nollavelvoitehanke)

Suomen vesiensuojelun keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua vesilain muutosehdotuksesta, joka koskee uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrittämistä niin sanotuille nollavelvoitelaitoksille. Pidämme vaelluskalakantojen elinolosuhteiden parantamista tärkeänä ja kannatettavana tavoitteena. **Samalla korostamme, että sääntelyn tulee olla perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatteen ja 15 §:n omaisuudensuojan edellyttämällä tavalla tasapuolista, oikeasuhtaista ja kaikkien osapuolten oikeudet turvaavaa.** Vesiensuojelun Keskusliitto toteaa, ettei esityksen jatkovalmistelussa ole laajennettu ja syvennetty vaikutusarviointeja, kuin vesivoimalaitoksille, kunnille ja energiateollisuudelle koituvien haittojen ja kulujen osalta. Vaelluskalakannoille ja muulle vesiluonnolle syntyviä hyötyjä ei ole arvioitu riittävässä laajuudessa eikä liioin EU:n vesipolitiikan puitteiden direktiiviä, ennallistamisasetuksen toimeenpanoa ja komission Suomea vastaan käynnistämää rikkomusmenettelyä.

1. Vesialueiden omistajien tasapuolinen kohtelu

Lakiesityksessä korostuu voimalaitosten luvanhaltijoiden asema, mutta vesialueiden omistajat, joiden oikeuksiin ja etuihin voimalaitosten toiminta suoraan vaikuttaa, jäävät edelleen sääntelyssä sivurooliin. Tämä ei ole perustuslain näkökulmasta hyväksyttävää.

Vesialueen omistajalla on itsenäinen oikeus omaisuutensa suojaan, ja hänen etuaan ei voida sivuuttaa tilanteissa, joissa voimalaitoksen toiminta:

- heikentää kalakantoja,
- rajoittaa vesialueen käyttöä tai kehittämistä,
- aiheuttaa taloudellista tai ekologista haittaa,
- heikentää vesialueen arvoa tai virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaate edellyttää, että kaikkia asianosaisia kohdellaan tasapuolisesti. Tämän vuoksi vesialueen omistajalla tulee olla sama oikeus hakea uuden kalatalousvelvoitteen määrittämistä kuin viranomaisella tai voimalan omistajalla.

Ehdotus lisäyksi lakitekstiin

3 luvun 21 a §:ään tulee lisätä seuraava momentti:

"Hakemuksen uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrittämiseksi voi tehdä myös vesialueen omistaja, jonka etuun vesivoimalaitoksen toiminta vaikuttaa."

Tämä muutos on välttämätön, jotta omistajien yhdenvertaisuus toteutuu.

2. KHO 1:2025 – oikeusperiaatteet, jotka tulee huomioida

KHO 1:2025 -ratkaisussa korkein hallinto-oikeus korosti, että hallinnollisessa harkinnassa on turvattava eri osapuolten etujen tasapaino, eikä yhden toimijan etua saa asettaa perusteettomasti toisen oikeuksien edelle. Päätöksessä painotettiin myös kohtuullisuusperiaatetta: viranomaisen tulee valita toimenpiteet, jotka ovat oikeasuhtaisia suhteessa tavoiteltuun hyötyyn ja aiheutettuun haittaan. Lisäksi KHO vahvisti, että

omaisuudensuoja ja oikeus vesialueen normaaliin käyttöön ovat vahvasti suojattuja, eikä niitä voida rajoittaa ilman selkeitä perusteita ja asianmukaista menettelyä. Ratkaisun keskeinen viesti on, että päätöksenteon tulee perustua kokonaisvaikutusten arviointiin, ei vain yhden osapuolen näkökulmaan.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 1:2025 korostaa useita periaatteita, jotka ovat suoraan sovellettavissa nollavelvoitehankkeeseen:

a) Toisen etu ei saa kohtuuttomasti syrjäyttää toisen oikeutta

KHO totesi, että hallinnollisessa harkinnassa on arvioitava eri osapuolten etujen tasapaino. Suoraan johdettuna KHO:n päätöksestä, voimalaitoksen taloudellinen etu ei voi syrjäyttää vesialueen omistajan oikeutta kalataloudellisesti turvattuun tai ekologiseen monimuotoiseen vesistöön.

b) Kohtuullisuus ja oikeasuhtaisuus

Viranomaisen tulee valita toimenpiteet, jotka eivät aiheuta toiselle osapuolelle kohtuutonta haittaa suhteessa saavutettavaan hyötyyn.

c) Omaisuudensuojan vahva asema

Vesialueen omistajan oikeus vesialueensa normaaliin käyttöön on perustuslain suojaama, eikä sitä voida rajoittaa ilman riittäviä perusteita ja asianmukaista menettelyä.

d) Vaikutusten kokonaisarviointi

KHO korosti, että päätöksenteossa on arvioitava kokonaisvaikutukset, ei vain luvanhaltijan näkökulmaa. Tämä tukee vesialueen omistajien aseman vahvistamista.

3. Lakiesityksen ongelmakohdat vesialueiden omistajien näkökulmasta

a) Vaikutusarviointi on puutteellinen – luontoarvot arvioitu riittämättömästi

Valmistelussa ei ole kyetty arvioimaan hankkeen vaikutuksia vesiluonnolle, ekosysteemien toiminnalle tai muille luontoarvoille. Tämä on merkittävä puute, sillä kalatalousvelvoitteiden asettaminen ja vesivoimalaitosten toiminnan muuttaminen vaikuttavat laajasti virtavesien ekologiseen tilaan.

Luonnonsuojelujärjestöt toivat OM:n kuulemisessa 8.1.2026 selkeästi esiin, että luontoarvojen arviointi on ollut puutteellista eikä vaikutuksia ole osattu mallintaa tai ennakoida riittävällä tarkkuudella. Valmistelussa ei ole huomioitu vesiekosysteemien kokonaisvaltaista toimintaa eikä sitä, miten velvoitteet vaikuttavat laajempiin luontokokonaisuuksiin.

b) Hakemusmenettely on liian kapea-alainen

Esityksen mukaan hakemuksen voi tehdä vain elinvoimakeskus tai voimalan omistaja. Tämä ei turvaa vesialueiden omistajien oikeuksia eikä täytä yhdenvertaisuusperiaatetta.

c) Korvausjärjestelmä kohdistuu vain voimalaitoksiin

Lakiesitys sisältää korvausmekanismin voimalaitoksille, mutta ei lainkaan huomioi vesialueen omistajille aiheutuvia menetyksiä, vaikka he voivat kärsiä:

- kalataloudellisista haitoista,

- vesistön ekologisen tilan heikkenemisestä,
- virkistyskäytön rajoituksista,
- omaisuuden arvon alenemisesta.

d) Uusien lupahakemusten käsittelyyn ei ole varattu resursseja

Kalatalousvirnaomaiset toivat OM:n kuulemisessa 8.1.2026 esiin, että:

- uudet mahdolliset lupahakemukset lisäävät merkittävästi viranomaisten työmäärää,
- resursseja ei ole varattu,
- tämä voi johtaa pitkiin käsittelyaikoihin ja oikeusturvaongelmiin.

Ilman riittäviä resursseja lakimuutoksen tavoitteet eivät toteudu.

4. Ehdotukset lakiesityksen täydentämiseksi

Suomen vesiensuojelun keskusliitto esittää seuraavat muutokset:

a). Vesialueen omistajalle oikeus hakea uutta määräystä

Lisättävä 3 luvun 21 a §:ään.

"Hakemuksen uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrittämiseksi voi tehdä myös vesialueen omistaja, jonka etuun vesivoimalaitoksen toiminta vaikuttaa."

b). Vesialueen omistajille oikeus tulla kuulluksi

Lisättävä 11 luvun 6 §:ään.

c). Korvausjärjestelmän laajentaminen

Ulottaminen myös muihin vesialueen omistajiin voimaloiden omistajien lisäksi.

d). Luontoarvojen arviointi täydennettävä

Esityksen perusteluihin lisättävä vaatimus kattavasta ekologisesta vaikutusarvioinnista.

e). Viranomaisresurssit turvattava

Lakiesityksen perusteluihin kirjattava, että lupaviranomaisille osoitetaan lisäresursseja.

5. Yhteenveto

Suomen vesiensuojelun keskusliitto pitää vaelluskalakantojen turvaamista tärkeänä, mutta korostaa, että:

- vesialueiden omistajien oikeudet tulee nostaa tasavertaisiksi voimalaitosten luvanhaltijoiden kanssa,
- luontoarvojen arviointi on täydennettävä,
- viranomaisresurssit on turvattava,
- hakemusmenettelyä ja korvausjärjestelmää on laajennettava,
- KHO 1:2025 -ratkaisun oikeusperiaatteet tulee sisällyttää lain perusteluihin.

Vain näin voidaan varmistaa, että vesilain uudistus on perustuslain mukainen, tasapuolinen ja oikeudenmukainen kaikille osapuolille. Lainsäädännön arviointineuvoston mukaan sääntelyn tulee olla

SUOMEN VESIENSUOJELUN KESKUSLIITTO RY
VATTENSSKYDD CENTRALFÖRENING I FINLAND RF

tarkkarajaista, selkeää ja ennakoitavaa, jotta sen vaikutukset voidaan arvioida luotettavasti ja jotta toimijat voivat ymmärtää velvoitteensa. Epätasällinen tai tulkinnanvarainen sääntely heikentää oikeusvarmuutta ja altistaa päätöksenteon sattumanvaraisuudelle. Lainsäädännön on myös oltava ymmärrettävää ja johdonmukaista, jotta se täyttää perustuslain vaatimukset hyvästä lainvalmistelusta. Näiden periaatteiden vuoksi esityksen sääntelykokonaisuutta tulee täsmentää niin, että sen soveltaminen ei jää epäselväksi millekään osapuolelle.

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry

Helsinki. 20.1.2026

Hannu Moilanen

Toiminnanjohtaja